

Halebî'nin kızı Fâtıma'nın Sîdî Muhammed b. Arabî ile evliliğinden Arabî, Fudayl, Zemzemî ve Ahmed adında dört torunu oldu. Bu durumu Halebî'nin rüyasının gerçekleşmesi olarak kabul eden Abdülvâhid el-Fâsî, Abdülkâdir b. Şakrûn, İbnü'l-Hâc es-Sülemî gibi âlim ve edipler söz konusu aileyi övmüştür. Halebî Fas'ta vefat etti ve Bâbülfütûh dışındaki Matrahulcenne'de defnedildi. Fas ulemâsı ile Ali b. Abdurrahman et-Tâdilî, İbn Nâsır ed-Der'î ve Dilâî zâviyeleriyle de yakın ilgisi bulunan Halebî'nin tasavvufa dair eserleri onun Kâdirî tarikatına mensup olduğunu göstermektedir. Orta düzeyde bir şair olan Halebî sade bir dille Allah'a, Resûl-i Ekrem'e, evliyaya ve özellikle İdrîsler'e dair çok sayıda kaside ve zecel nazmetmiş, bunların bir kısmı zâviye ve tekkelerde kaside ve na't olarak okunmuştur.

Eserleri. 1. *el-Hulelû's-sündüsiyye fi'l-makâmâtî'l-Ahmediyyeti'l-Kâdiriyye ev fî medhi's-şemâ'ili'l-Muhammediyye* (Fas 1322). Harîrî'nin *el-Makâmât*'ı tarzında yazılan ve 1094 (1683) yılında tamamlanan yirmi beş makâmeden oluşmaktadır. 2. *ed-Dürrü'n-nefis ve'n-nürü'l-enîs fî menâkıbi Mevlâ İdris b. İdris* (I-II, Fas 1300, 1314). 3. *er-Ravzû'l-bessâm fî rû'yâ gayrihi 'aleyhi's-selâm*. Hz. Peygamber'in dışındaki sâlihlerin görüldüğü rüyalara dairdir (Alemî, s. 6). 4. *Reyhânü'l-kulûb fimâ li's-Şeyh 'Abdillâh el-Brunâvî mine'l-guyûb* (a.g.e., a.y.). 5. *el-Künûzü'l-mahtûme fi's-şefâ'ati'l-maksûme li-hâzihi'l-ümme'ti'l-merhûme I-IV* (Rabat el-Hizânetü'l-âmmе, nr. 500, 2724). İslâm'ın beş şartının faziletine dairdir. 6. *Keşfü'l-ligâm 'an 'arâ'isi ni'ami'llâhi te'âlâ ve ni'ami Resûlihî 'aleyhi's-selâm* (Rabat el-Hizânetü'l-âmmе, nr. 561). 7. *Merâtî'u'l-ervâh fî kemâlâtı'l-fettâh*. 187 beyitlik bir kaside olup ilâhiyyâta (Allah sevgisi ve övgüsü) dair en iyi şiiridir. Halebî'nin *Fethu'l-fettâh 'alâ Merâtî'i'l-ervâh* adıyla şerhettiği bu şiiri (Rabat el-Hizânetü'l-âmmе, nr. 5425) *'Arâ'isü'l-efkâr* adlı divanının ilâhiyyât bölümünde de yayımlanmıştır. 8. *Menâhilü's-şafâ' fî cemâli zâtî'l-Muşţafâ* (Dârü'l-kütübî'n-Nâsiriyye [Mekrûte], nr. 2172). 9. *Menâhilü's-şifâ' fî rû'yeti'l-Muşţafâ*. 10. *es-Seyfû'l-meslûl fî kat'i evdâci'l-fellûsi'l-mahzûl*. Peygamber methiyelerinde "yâ seyyidenâ" değil "yâ Muhammed" şeklinde hitap etmesi sebebiyle kendisini eleştiren bir kişiye yazdığı reddiyedir. 11. *es-Seyfû's-şakîl fî'l-intişâr li-medhi'r-rabbi'l-celîl*. 12. *Divân*. Üç cüzden oluşmaktadır: *'Arâ'isü'l-efkâr*

ve *riyâzü'l-ehzâr*, *'Arâ'isü'l-efkâr fî medâ'ihi'l-Muhtâr*, *Riyâzü'l-ehzâr fî medîhi'l-fuzalâ' ve'l-aşyâr*. 1190 kaside den meydana gelen bu hacimli divanı Muhammed b. Ali el-Kettânî *'Arâ'isü'l-efkâr* ve *riyâzü'l-ehzâr* adıyla neşretmiştir (Beyrut, ticarî baskı). Ayrıca Fewvâz Haccî (Rabat V. Muhammed Üniversitesi Edebiyat Fakültesi, 1989) ve Abdullah b. Attû (aynı fakülte, 1989) tarafından tez çalışması olarak hazırlanmıştır. Eseri Ali b. Müntasır el-Kettânî ve Muhammed Hamza el-Kettânî de yayımlamıştır (Beyrut 2007). Bunların dışında Halebî'nin Rabat el-Hizânetü'l-âmmе'de çeşitli mecmualar içinde çoğu Hz. Peygamber'in methine dair çok sayıda kasidesi bulunmaktadır. 13. *Mî'râcü'l-vuşûl bi's-şalât 'alâ ekremi'n-nebiyyîn ve'r-rusûl* (nşr. Hâlid b. Ahmed es-Sikilî, Rabat 1417/1997). 14. *Kenzü'z-zehâ'ir*. Yine Hz. Peygamber'e salât ü selâm hakkındadır (Rabat el-Hizânetü'l-âmmе, nr. 873/17). 15. *Nefehâtü't-tîb fi's-şenâ'i 'ale'l-habîb*. İki ciltlik bir eserdir (Rabat el-Hizânetü'l-âmmе, nr. 282, nr. 140/K). 16. *el-Menâhilü'l-âhire fî mezâhiri cemâli seyyidi'd-dünyâ ve'l-âhire*. Ayrıca Halebî'nin başta müveşşah ve zeceller olmak üzere birçok şiiri çeşitli eserlerinde ve kaynaklarda yer almaktadır (Abdülvehhâb b. Mansûr, *A'lâmü'l-Mağrib*, VI, 136-148; Abbas b. İbrâhim, *el-İlâm*, II, 334-350).

BİBLİYOGRAFYA :

Ahmed b. Abdülhay el-Halebî, *ed-Dürrü'n-nefis ve'n-nürü'l-enîs fî menâkıbi'l-İlmâm İdris b. İdris*, Fas 1882, s. 396; Ebû Abdullah Muhammed b. Tayyib el-Alemî, *el-Enisü'l-muhtârib fî men lekuyehû mü'ellifüh min üdebâ'i'l-Mağrib*, Fas 1315/1887, s. 6; *el-Hulelû's-sündüsiyye*, II, 688-694; Kâdirî, *Neşrü'l-meşânî*, III, 197, 200, 201; a.mlf., *İltikâtü'd-dürer* (nşr. Hâşim el-Alevî el-Kâsimî), Beyrut 1403/1983, s. 302-303; a.mlf., *el-İklil ve't-tâc fî tezyîli Kifâyeti'l-muhtâc* (nşr. Mâriye Dâdî), Rabat 2009, s. 182-183; Ebû'r-Rebî Süleyman el-Havvât, *Semeratü'ünsî fi't-ta'rif bi-nefsi* (nşr. Abdülhak el-Himyer), Şefşâven 1996; Ahmed b. Hâlid es-Selâvî, *Tal'atü'l-müşteri fi'n-nesebi'l-Caferî*, Fas 1309, I, 265; M. Râgib et-Tabbâh, *İlâmü'n-nübelâ' bi't-târihi Halebi's-şehbâ'*, Halep 1344/1926, VI, 429-432; Serkis, *Mu'cem*, I, 373; Brockelmann, *GAL Suppl.*, II, 533, 683, 684; *İzâhu'l-meknûn*, I, 604; II, 36, 168, 365, 389, 462, 564; İbn Zeydân, *el-Menze'u'l-laîf fi't-telmîh li-mefâhiri Mevlây İsmâ'il b. eş-Şerîf*, Rabat el-Hizânetü'l-âmmе, nr. 595, s. 308, 331; *Hediyetü'l-ârifin*, I, 168-169; Kehhâle, *Mu'cemü'l-mu'ellifin*, I, 263; Muhammed Dâvûd, *Târihu Tıtvân*, Tıtvân 1379/1959, I, 258, 404-405; Abbas b. İbrâhim, *el-İlâm*, II, 332-350; Abbas el-Cirârî, *el-Edebü'l-Mağribî min hilâli zevâhiri ve kazâyâh*, Rabat 1979, II, 162-163; Ziriklî, *el-A'lâm* (Fethullah), I, 144-145; İdris b. Mâhî el-Kaytûnî, *Mu'cemü'l-mahtû'ati'l-Mağribiyye*, Selâ 1988, s. 88-89; Abdülvehhâb b. Mansûr,

A'lâmü'l-Mağribî'l-Arabî, Rabat 1419/1998, VI, 130-148; Muhammed b. Ca'fer el-Kettânî, *Selvetü'l-enfâs* (nşr. Abdullah Kâmil el-Kettânî v.dğr.), Dârülbeyzâ 1425/2004, II, 184-187; Hilmi Muhammed el-Kâûd, "Avâmîlüh nehdâti's-şîr", *'Alemü'l-fikr*, XX/2, Küveyt 1991, s. 198-216; Hâlid es-Sikilî, "Min 'Ulemâ'i'l-aşri'l-Aleviyyi'l-evvel Ahmed b. 'Abdülhay el-Halebî", *Mecelletü Külliyyeti'l-âdâb ve'l-ülûmî'l-insâniyye*, XIII, Rabat 2004, s. 223-238.  İSMAİL DURMUŞ

HALEP MEVLEVÎHÂNESİ

Mevlevîliğin 1925'ten sonraki merkez dergâhı.

Sâkıb Dede ve diğer kaynaklar Halep Mevlevîhânesi'nin inşa edilmesini anlatırken Mirza Fülâd ve Mirza Ulvân isminde iki kişiden bahseder. Safevî Hükümdarı Şah İsmâil'in ileri gelen iki adamı olan Mirza Fülâd ve Mirza Ulvân savaş esnasında Şah İsmâil'in yanından kaçmış, Halep'e yerleşip zengin olmuş, Şîa inancından vazgeçtiklerini göstermek için bir mevlevîhâne inşa ettirmiştir. Mevlevîhânenin inşası tamamlandıktan sonra Konya'da makam şeyhi bulunan Hünkâr Hüsrev Çelebi'den buraya bir şeyh tayin edilmesini istemişler, Divane Mehmed Çelebi'nin torunu Kilisli Fakrî Ahmed Dede mevlevîhânenin ilk postnişini olarak 937 (1530) yılında vazifeye başlamıştır. On üç yıla yakın meşihat makamında kalan Fakrî Ahmed Dede (ö. 950/1543), *Meşnevî* sohbetleriyle halkın ve Halepli süflerin dikkatini çekmiş, birçok kişinin Mevlevîliğe intisabına vesile olmuştur.

Fakrî Ahmed Dede'den sonraki postnişinlere dair iki ayrı liste bulunmaktadır. Bunlardan birincisi mevlevîhânenin son şeyhi Sâdeddin Dede'nin Konya'daki Mevlevî Âsitânesi'nden, her postnişinin bulunmuş olduğu mevlevîhâneyle ilgili bilgileri göndermesine dair emirname üzerine Konya'ya yolladığı 18 Aralık 1911 tarihli liste (Konya Mevlana Müzesi Arşivi, Dosya nr. 51/7), ikincisi ise Kâmil el-Bâlî el-Gazî'nin (ö. 1933) naklettiği ve bizzat tekkesicilerinden 1922'de Sâdeddin Dede zamanında yazdığını ifade ettiği listedir (*Nehrü'z-zehab*, II, 236). Aralarında bazı farklar bulunan bu iki listeye göre Halep Mevlevîhânesi'nde Fakrî Ahmed Dede'den sonra vazife yapan şeyhler sırasıyla şöyledir: Hasan Dede (ö. 1065/1654), Hüseyin Dede, Şâtır Mehmed Dede, Şekib Ömer Dede, Sâfî Mûsâ Dede, Mûsâ Dede'nin oğlu Mehmed Şemseddin Dede, Hasan Dede, Mustafa Dede, Mehmed Ali Dede, Abdülganî

Dede, Vâcid Dede, Âmil Çelebi (ö. 1920), Mehmed Sâdeddin Dede, Ahmed Remzi Dede (Akyürek, ö. 1944), Mehmed Sâdeddin Dede (tekrar).

Sâdeddin Dede, Cumhuriyet'in ilânından sonra Atatürk'ün isteğiyle Konya makam çelebisi Abdülhalim Çelebi'nin oğlu Muhammed Bâkır Çelebi'yi (ö. 1943) o zamanın Halep Mevlevîhânesi'ne tayinine kadar muhtemelen bu görevde kalmıştır. 1925'te Türkiye'de tekkelerin kapatılması ve Abdülhalim Çelebi'nin aynı yıl vefatının ardından Muhammed Bâkır Çelebi çelebilik makamını Halep'te tesis etti ve Suriye'deki Fransız hükümeti tarafından bu müessese tasdik edildi. Böylece Halep Mevlevîhânesi, Mevlevîliğin merkezi (âsîtâne) haline geldi. Mevlevîhâne, bu yıllarda bütün olumsuzluklara rağmen Muhammed Bâkır Çelebi'nin önderliğinde Türkiye'den gelen Mevlevî dedeleri ile fonksiyonunu icra etmeye devam etti, tekkede Mevlevîliğe intisap edenler çile çıkardı ve mukabele âyinleri icra edildi. 1943 yılında Muhammed Bâkır Çelebi'nin İstanbul'da vefatı ve bir yıl sonra Fransız hükümetinin Suriye'ye bağımsızlığını vermesi üzerine çelebilik makamı ve bu makamın imtiyazları kaldırıldı. Halep Mevlevîhânesi'nin ve Suriye'deki diğer mevlevîhânelerin vakıflarına ve bütün mal varlığına el konuldu, tamamı Vakıflar Umum Müdürlüğü'ne bağlandı. Muhammed Bâkır Çelebi'nin ardından yerine geçmesi gereken oğlu Celâleddin Çelebi'nin çelebilliği kabul edilmediğinden Halep'te bulunmadığı zaman Muhammed Bâkır Çelebi'ye vekâlet eden, vefatından sonra da bir yıl kadar çelebilik makamında bulunan kardeşi Şemsülvâhid Çelebi çelebilik makamının son temsilcisi oldu. Mevlevîhâne, Suriye Evkaf Müdürlüğü tarafından zaptedilince muhiplerden bir Arap dergâha

şeyh vekili tayin edildi. 1950'li yıllardan itibaren de Halep Mevlevîhânesi dahil Suriye'deki bütün tekke şeyhlerine vefatlarıyla birlikte kesilmesi şartıyla maaş bağlandı, böylece tekkeler zamanla tasfiye edilerek evkafa mal edildi. Daha sonraki yıllarda semâhânesi mescide dönüştürülen tekke bugün Monlahâne Camii olarak bilinmektedir.

Halep Mevlevîhânesi, kuruluşundan itibaren geçen zaman içinde Mevlevîliğin bölgedeki en önemli Mevlevî dergâhlarından biri oldu. Özellikle son dönemlerde çelebilerin genellikle Halep, Kütahya ve Manisa mevlevîhânelerine gönderilmesi bu dergâhların tarikat içerisindeki önemlerine işaret kabul edilebilir. Arap dünyasında Osmanlı kültürünü temsil eden merkezlerden biri olan Halep Mevlevîhânesi, çoğu zaman önemli mevlevîhânelere şeyh tayin edilecek Mevlevî dedeleri ve bilhassa son zamanlarda Konya'da âsîtânede postnişin olacak çelebiler için bir yetişme yeri haline geldi. Halep Mevlevîhânesi'nde bir süre görev yaptıktan sonra Yenikapı Mevlevîhânesi'ne tayin edilen Sâfi Mûsâ Dede, Üsküdar Mevlevîhânesi'ne postnişin olan Ahmed Remzi Dede ve son devrin çelebilerinden Âmil Çelebi buna birer örnektir. Bunların dışında üzerinde durulması gereken bir diğer postnişin Abdülganî Dede'dir. 1219'da (1804) babası Mehmed Ali Dede'nin vefatı üzerine postnişin tayin edilen Abdülganî Dede uzun yıllar bu makamda irşad faaliyetlerini sürdürdü. 1250 (1834-35) yılında İstanbul'a giderek devlet ricâlınden ve zenginlerden topladığı paralarla yeni semâhâne diye adlandırılan semâhâneyi inşa ettirdi. Vefatından önce kütüphanesinde mevcut 1000 cilde yakın kitabı mevlevîhânenin kütüphanesine



Halep Mevlevîhânesi'nin, âlemi sikke şeklinde olan minaresi (2006)

bağışladı. Abdülganî Dede'nin kütüphanesi mevlevîhâne kapanınca Halep Vakıflar Müdürlüğü Kütüphanesi'ne nakledildi. Halen Esed Kütüphanesi'nde bulunan Abdülganî Dede'ye ait eserler şunlardır: *ed-Dürrü'l-berzah fî esrâri maṭbah*, *Sülûkü mesleki'l-Mevleviyye ve mensûkü menâsiki's-semâ'îyyeti's-şûfiyye*, *'Ulûmü fetḥi'l-mevâhibi'l-lâhûtiyye fî keşfi esrâri me'âriḫi'l-berzahîyye*, *ed-Dürrü'l-behiyye fi'r-red 'ale'l-münkirin*, *Cilâ'ü'l-ʿarûs ve ṭayyibü'n-nüfûsi ṭarîkatü'l-Mevleviyye*, *Menâkıbü Celâleddin er-Rûmî, el-Kevâkibü'd-dervîşîyye Şerḥu Risâleti'l-ʿuḫûdi'l-lü'lü'yye fî reddi 'alâ ṭarîkatî's-sâdâti'l-Mevleviyye li 'Abdülganî en-Nâblusî*.

Halep Mevlevîhânesi kuruluşundan itibaren zengin vakıflara sahip olmuştur. Dergâhın bânileri, çevresindeki arsaları satın alarak buraya bağışlamış ve mevlevîhânenin ilk vakıf gelirlerini temin etmiştir. Ancak Sâdeddin Dede kuruluş dönemi-ne ait vakıfnâmenin mevcut olmadığını, mevcut diğer vakıfnâme sûretlerinin de Konya'ya gönderildiğini 18 Ekim 1911 tarihli yazıyla bildirmektedir. Bugün Konya Mevlânâ Müzesi Arşivi'nde kayıtlı bulunan üç vakıfnâme sûreti mevlevîhânenin vakıflarına dair eldeki tek bilgidir. Halep Mevlevîhânesi kütüphanesinin ne zaman tesis edildiği bilinmemektedir. Son postnişini Sâdeddin Dede, 2 Ocak 1912 tarihinde Konya'ya gönderdiği ve halen Konya Mevlânâ Müzesi Arşivi'nde bulunan bu listede hadis, tefsir, fıkıh ve tasavvuf gibi ilimlere dair 811 kitap ve 187 küçük risâlenin kaydı vardır. Mevlevîhâne kütüphanesinde bulunan yazmaların sayısı 1908 yılı salnâmesine göre 1228'dir. Ancak 1956 yılında Sâmi ed-Dehân'ın sayımında bu rakam 1100 olarak tesbit edilmiştir. Buradaki yazmalar 1920 yılında kayıpları önlemek amacıyla Hüseyinîye Medresesi



Halep Mevlevîhânesi'nin semâhânesi (2006)

Kütüphanesi'ne, 1926'da Şerefiyye Medresesi'ndeki Vakıflar Müdürlüğü Kütüphanesi'ne; son olarak da Halep'teki diğer yazmalarla birlikte 1992 yılında Şam'daki Esed Kütüphanesi'ne nakledilmiştir. Bu kütüphanede yer alan yazmaların dijital kopyaları Halep'teki Vakıflar Müdürlüğü Kütüphanesi'nde bulunmaktadır.

Mimari. Mevleviyye tarikatının en büyük, en güzel ve vaktiyle en fazla gelire sahip olan tekkelerinden olan Halep Mevlevihânesi, doğu ve kuzeyden Kuvayk nehri, batıdan Kavânisa mahallesi ile çevrili bulunan Ayneyn semtinde yer alır. Tekkenin alt katında şeyh ve dervişlere ait halvethâneler, üst katta şeyhin ailesi ve misafirleri için hazırlanmış odalar bulunur. Güneye bakan kısmında namaz için kullanılan mermer döşeli bir alan ve dışarıdan gelip geçenlerin su içebileceği bir sebül, batıya bakan kısmında ise 1902'de Halep mutasarrıfı tarafından yaptırılan ve dervişler için mutfak olarak kullanılmış eski bir imaretin takip ettiği revaklar yer almaktadır. Semâhâne de yine aynı tarafta bulunmaktadır. Güneydoğu kısmında, içinde şeyhlerin kabirlerinin bulunduğu geniş bir mezarlık, mezarlığın batı tarafında da Abdülğanî Dede'nin 1834 yılında yaptırdığı büyük bir meydan vardır. Musallâ, semâhâne ve bazıları kadınların oturup semâ âyinini seyredebilmeleri için kapalı olan yüksek eyvanlar bu meydanda bulunur. Meydanın güneyinden doğusuna doğru kütüphanenin bulunduğu bir oda ile Abdülğanî Dede ile Nâib Efendi'nin türbesi yer almaktadır. Tekkenin geri kalan dairevi kısmı ise iki bahçeden ibarettir.

Cümle kapısı geometrik şekillerle süslenmiş, renkli ahşaptan olup üzerinde Osmanlı Türkçesi'yle bir kitâbe bulunur.

Kapının iki yanında hafif yüksek taş sofalar vardır. Bu kapı hemen hemen kare şeklindedir ve sarı taşlarla giydirilmiş dört büyük sütunun ortasında yer alır. Gayet büyük olan kubbe dört büyük kemer üzerinde yükselir ve içinde daire şeklinde sekiz pencerenin yer aldığı bir kuşak ile çevrilidir. Giriş kapısının üzerinde çokgen şekilli iki ahşap direk üzerinde taşınan yine ahşaptan büyük bir üst eşik bulunur.

Kahverengi taşlar giydirilmiş, kemerli ve görkemli mihrap, bârız yarım dairelerle yükselir ve üzerinde kitâbe nakşedilmiş bir levhanın yer aldığı geometrik şekiller ihtiva eden dikdörtgen biçiminde bir taş ile son bulur. Mihrabın sağında kahverengi ve şekerengi ahşaptan minber vardır. Minberin merdiven tirabzanları süslü ahşaptandır. Minberin üzerinde dört küçük ahşap sütun ile taşınan bir tavan üzerinde uzatılmış çokgen bir kubbe yer alır.

Nisbeten kısa olan minare, caminin ana giriş kapısının üzerindedir. Minarenin alt kısımları çokgen şekillidir. Sekizgen şerefemin altında, üzerinde süslü taş kabartmalar bulunan bir korniş vardır. Şerefemin tavanı, sekiz adet taş sütun üzerinde taşınan yarım daire şeklinde küçük bir kubbedir. Minare, üzerinde sekizgen şekilli kabartmalı taş pervazlar bulunan kemerlerle sona erer.

BİBLİYOGRAFYA :

BA, BEO, Sadâret-Mektubî, Meclis-i Vâlâ, 7 B 1274/1858-59, Sıra nr. 2506, Dosya nr. 95, Gömlek nr. 97; BA, BEO, Âmedi Kalemî, nr. 1274/1858-59, 5282/85/54; *Konya Mevlana Müzesi Arşivi*, Dosya nr. 50/27, 51/3-10, 65/3, 68/38-41, 90/10; Sâkıb Dede, *Sefîne*, I, 24; II, 178-179, 180-181, 224-226; Ayvansarâyî, *Hadîkatü'l-cevâmî*, I, 230; Sahîh Ahmed Dede, *Mecmûatü't-tevârihi'l-Mevleviyye*, Mevlânâ Müzesi Ktp., nr. 5446, s. 175-176, 182; Ali Enver, *Semâhâne-i Edeb*, İstanbul 1309, s. 110, 246; İsmet,

Tekmiletü's-Şekâik, III, 336; *Salnâme-i Vilâyet-i Haleb*, Halep 1326; Mehmed Süreyyâ, *Sicill-i Osmânî* (haz. Orhan Hülagü v.dğr.), İstanbul 1998, III, 176; IV/2, s. 110; İhtifalci Mehmed Ziyâ, *Yeni-kapı Mevlevihânesi*, İstanbul 1329, s. 137-141; *Osmanlı Müellifleri*, I, 103; İbnülemin, *Son Asır Türk Şairleri*, VIII, 1408; Sadettin Nüzhet Ergun, *Türk Şairleri*, İstanbul 1936, I, 324-329; M. Es'ad Tales, *el-Âşârü'l-İslâmiyye ve't-târihiyye fi Haleb*, Dimaşk 1375/1956, s. 256-257; A. Süheyl Ünver, "Osmanlı İmparatorluğu Mevlevihâneleri ve Son Şeyhleri", *Mevlânâ Göldestesi*, Konya 1964, s. 38; Danişmend, *Kronoloji*², II, 11-14; M. Hayreddin el-Esedî, *Ahyâ'u'l-Haleb ve esvâkuhâ* (nşr. Abdülfettâh Revvâs Kal'acı), Dimaşk 1981, s. 285; Abdülbâki Gölpinarlı, *Mevlânâ'dan Sonra Mevlevilik*, İstanbul 1983, s. 152-153, 334, 335, 341-342, 363; Abdülfettâh Revvâs Kal'acı, *Haleb el-kadime ve'l-hadişe*, Beyrut 1409/1989, s. 251; Kâmil el-Gazzî, *Nehrü'z-zeheb fi târihi Haleb* (nşr. Şevki Şaas - Mahmûd Fâhûrî), Halep 1412/1992, II, 234-237, 262; Mustafa Çıpan, "Mevlevî Şeyhlerinden Divâne Mehmed Çelebi", *7. Milli Mevlânâ Kongresi (Tebliğler)*, Konya 1994, s. 101-102; Tâhirülmevlevî, *Çilehâne Mektupları* (haz. Cemal Kurnaz - Gülgün Erişen), Ankara 1995; Sezai Küçük, *Mevleviliğin Son Yüzyılı*, İstanbul 2003, s. 190-208, 314-315; a.mlf., "Haleb Mevlevihânesi", *İLAM Araştırma Dergisi*, III/2, İstanbul 1999, s. 73-107; *Dirâsetü'ne-kâ'isi'l-'ahdi'l-'Osmânî fi muhâfazâti Haleb: el-Mebânî ve şevâhidü'l-kubûr* (nşr. Necvâ Osman), Halep 2010, I, 262-311; Mehmet Önder, "Son Çelebiler", *Resimli Tarih Mecmuası*, VI/61, İstanbul 1955, s. 3010; Abdullah Satoğlu, "Kayseri Mevlevî Şeyhi Ahmet Remzi Dede", *Erciyes*, sy. 68, Kayseri 1983, s. 19-20; Ali Rıza Karabulut, "Mevlevî Ahmet Remzi Dede (Akyürek)", a.e., sy. 68 (1983), s. 25; K. Kreiser, "Evliyâ Çelebi ve Başka Kaynaklara Göre Arap Âleminin Doğusundaki Büyük Şehirlerde Mevlevihâneler" (trc. Semih Tezcan), *Osm.Ar.*, sy. 14 (1994), s. 104, 107; Celâleddin Çelebi, "Abdülhalim Çelebi", *Dîa*, I, 212.



SEZAYİ KÜÇÜK

HÂLİDÎ, Rûhî (روحي الخالدي)

Muhammed Rûhî b. Muhammed Yâsîn
b. Muhammed Ali el-Hâlidî
(1864-1913)

Filistinli edip ve siyasetçi.

Kudûs'te Harem-i şerif civarındaki Bâbüsilsile mahallesinde doğdu. Filistin'in meşhur Hâlidî ailesine mensuptur. Nesebi sahâbeden Hâlid b. Velîd'e dayanan bu aileden birçok âlim, edip, kadı ve milletvekili çıkmıştır. Osmanlı devlet adamı ve âlim Yûsuf Ziyâ (Paşa) el-Hâlidî onun amcasıdır. Rûhî el-Hâlidî önce mahalle mektebine girdi. Midhat Paşa Şam valiliğine tayin edilince (1878) babası Muhammed Yâsîn Efendi'yi Nablus kadısı olarak tayin etti, Rûhî burada rüşdiye mektebine kaydedildi. Çok geçmeden Midhat Paşa, babasını Trablusşam kadılığına gönderince Rûhî



Halep
Mevlevihânesi'nde
avılunun
güneydoğusunda
yer alan
hâmûşân
(kabristan) (2006)